

Základné makroekonomické výstupy

Na základe skúmania dosiahnutých hodnôt makroekonomických ukazovateľov a ich vývoja možno pochopiť a vysvetliť mnohé problémy týkajúce sa:

- Ekonomického rastu a cyklického vývoja ekonomiky
- Vzťahov medzi spotrebou, úsporami a investíciami
- Otázok inflácie a nezamestnanosti
- Makroekonomickej rovnováhy a kvality života

Výkonnosť národného hospodárstva a ekonomického rastu krajiny sú podmienené efektívnou činnosťou a spoluprácou 4 sektorov: **domácnosti, podnikov, štátu, zahraničia** = všetky subjekty sú aj kupujúci aj predávajúci

Štatistický úrad SR – sleduje makroekonomické ukazovatele, prostriedky, **metodiky ESA** (EU systém integrovaných ekonomických účtov). V tomto systéme sa používajú tieto ukazovatele:

1. **hrubá produkcia (hrubý obrat)**
2. **medzihodnota (medziprodukt)**-Hodnota všetkých statkov a služieb, použitých na ďalšiu výrobu.
3. **pridaná hodnota** – Rozdiel medzi hrubá produkcia – medzihodnota = vyjadrené v €
4. **hrubý národný produkt (HNP – GNP)**
5. **hrubý domáci produkt (HDP – GDP)**

Hrubá produkcia

1 časť – **produkcia výrobkov a služieb** (poľnoh. lesníctva, priemyslu, stavebníctva)

2 časť – **produkcia trhových a netrhových služieb**

trhových služieb - obchod, pohostinstvo, doprava, peňažníctvo, poisťovníctvo, nehnuteľnosti...

netrhové služby - služby domácnosti s domácim personálom

kolektívne služby (verejná správa, školstvo, zdravotníctvo, výskum, vývoj,

likvidácia odpadu, činnosti záujmových činnosti, rekreačná, kultúrna činnosť...)

Hrubý národný produkt (HNP – GNP)

Zahŕňa trhovú hodnotu všetkých tovarov a služieb, vyprodukovaných v danej ekonomike za určité obdobie (najčastejšie za 1 kalendárny rok) výrobnými faktormi, **ktorých vlastníkmi sú občania príslušného štátu žijúci na jeho území ale aj v zahraničí**. Je založený na vlastníckom princípe. Je ťažké ho vypočítať – používa sa málo. Predstavuje sumu peňažných hodnôt, určených na osobnú spotrebu domácnosti, na investície, na štátne nákupy tovaru a služieb aj čisté vývozy.

Do HNP ani do HDP nezapočítavajú sa medziprodukty.

Hrubý domáci produkt (HDP – GDP)

Zahŕňa trhovú hodnotu všetkých tovarov a služieb, vyprodukovaných v danej ekonomike za určité obdobie (najčastejšie za 1 kalendárny rok) výrobnými faktormi, nachádzajúcimi sa na území určitého štátu, bez ohľadu na to kto je ich vlastníkom. Počíta sa to ľahšie.

Metódy výpočtu HDP

Výdavková – Spotrebná – Produktová metóda výpočtu HDP

Dôchodková – Nákladová metóda výpočtu HDP

Výdavková – Spotrebná – Produktová metóda výpočtu HDP

Je to rozhodujúca štruktúra konečnej spotreby.

HDP = C + I + G + (EX – IX)

C = výdavky na osobnú spotrebu domácnosti, najväčšia položka 70 % HDP.

krátkodobé povahy – potraviny, oblečenie

dlhodobé povahy – autá, domy, byty

všetky služby

Export – import = čisté vývozy

I = hrubé domáce investície, 20 % HDP

obytné domy

investície do fixného podnikového kapitálu (hrubé domáce investície – odpisy = čisté investície)

investície do zásob – materiál, električka, voda

G = výdavky štátu na štátnu spotrebu (kanc. papier) a štátne investície (postavia novú budovu, kúpia nové auto)

nepatria sem tzv. štátne transferové platby = štát za ne nič nezíska (žiadnu protihodnotu) štipendiá, dôchodky, prídavky na deti.

Od HDP sú odvodené ďalšie ukazovatele

HDP – odpisy (amortizácia) = čistý domáci produkt

HNP – odpisy (amortizácia) = čistý národný produkt

Nominálny HDP – celková nominálna hodnota tovarov a služieb vyrobených na území SR za 1 rok, vyjadrených v trhových cenách toho roka. Veľkosť NHDP – závisí od množstva predaných tovarov a služieb od cien a služieb v tom roku

Reálny HDP – v stálych cenách. Ceny tovarov a služieb neustále kolíšu, kvôli dlhodobému porovnaniu HDP, musíme vylúčiť tento vplyv kolísania cien. Ceny zvolené východiskového roka sa, v ďalších rokoch prepočítajú (tento HDP), cenovým deflátorom, ktorý vyjadruje výšku miery inflácie.

reálny HDP = $\frac{\text{nominálna HDP} \times 100}{\text{cenový deflátor}}$

Použitím reálneho HDP možno vyjadriť zmeny vo fyzickom objeme výstupov ekonomiky, medzi porovnávanými rokmi.

Dôchodková – Nákladová metóda výpočtu HDP

Vypočítame národný dôchodok (ND). Meriame príjmy domácnosti, ktoré domácnostiam plynú z toho, že sú vlastníčkmi výrobných faktorov (práca, pôda, kapitál).

ND = objem všetkých príjmov v domácnosti za 1 rok, bez ohľadu na to či naozaj tieto príjmy dostanú alebo nie.

ND = mzdy a platy + čisté úroky + renta + zisky podnikateľov + amortizácia (odpisy) + nepriame dane

mzdy a platy = dôchodok z výrobného faktoru práca

čisté úroky = rozdiel medzi prijatými a platenými úrokmi. Dôchodok y výrobného faktora finančný kapitál.

renta = dôchodok vlastníkov pôdy

zisky podnikateľov = zisky pred zdanením, y výrobného faktora práca.

amortizácia = opotrebenie = odpisy

nepriame dane = DPH, spotrebné dane

Celý objem ND domácnosti nedostanú, lebo niektoré položky ND sa odvádzajú priamo štátu napr. odvody z miezd a dane z príjmov, nerozdelené zisky ostanú pre ich potrebu, preto sa sleduje ukazovateľ – **osobný dôchodok** (PI – personal income), príjmy, ktoré domácnosti naozaj dostanú, ale do PI patrí aj sociálne dávky, štipendiá = transferové platby.

PI = ND + transferové platby – platby do soc. a zdrav. poisťovne – dane y príjmov – nerozdelené zisky podnikov

Ďalší ukazovateľ **disponibilný dôchodok (DIP)** – príjmy, ktoré domácnosti dostanú a používajú. Určujú životnú úroveň obyvateľstva. **DIP** = PI – dane z osobných príjmov (napr. dane z úrokov na účtoch)

Čisté ekonomické bohatstvo – NEW

- makroekonomický ukazovateľ, neviem ho vypočítať, pretože sa nedajú ohodnotiť určité veci, ktoré sa tam majú pripočítať. Odborníci ekonómovia hovoria, že HDP nemá dostatočnú vypovedaciu schopnosť. Ďalej hovoria, že nie všetky tovary a služby prechádzajú trhom. Podľa nich by sa do HDP mali započítať:

- ✓ **tieňová ekonomika**: 5 %- 15 % HDP
 - **nelegálne činnosti**, zákon zakazuje (obchodovanie s bielym mäsom, objednanie vraždy, drogy)
 - **legálne činnosti**, zákon povoľuje (na stavbe – fušky, € na ruku)
- ✓ **voľný čas** – s rastom produktivity práce by mal narastať voľný čas, poskytuje rovnaké psychické uspokojenie ako tovary a služby
- ✓ **v domácnostiach vykonávaná práca** – ožehlím, upracem, uvarím ...
- ✓ **škody na životnom prostredí** – ekonomická činnosť spôsobuje značné škody na životnom prostredí a tie by sa mali odpočítať od HDP. Priame škody – znečisťovanie vody, pôdy, ovzdušia (prachom, smradom). Negatívny vplyv na ŽP – ľudia sa musia liečiť.

HDP + tieňová ekonomika + voľný čas + v domácnostiach vykonávaná práca - škody na ŽP = NEW

Bilancia NH, systém národných účtov

Vedecká disciplína, ktorá sleduje výkonnosť ekonomiky sa volá **národné účtovníctvo** – pomocou neho sa zostavujú bilancie NH. **Systém národných účtov**, je usporiadaná sústava makroekonomických ukazovateľov, ktoré za obdobie 1 roka vyjadrujú výsledky ekonomickej činnosti NH ako celku.

Základné účty v systéme národných účtov: **účet HDP** **účet externých operácií s ostatným svetom**
 účet financovania kapitálu **účet disponibilného N dôchodku**